

ISTOTA ZJAWISKA PRANIA BRUDNYCH PIENIĘDZY

Fenomen istoty zjawiska legalizacji środków finansowych, ukształtowany w wyniku z silnej potrzeby legalizacji olbrzymich sum pieniędzy pochodzących z przestępczej lub nieformalnej działalności gospodarczej oraz uniwersalność cech procesu zasługuje na refleksję. Zadaniem niniejszego opracowania jest przedstawienie historii, istoty cech oraz konstrukcji klasycznego procesu prania brudnych pieniędzy.

1. Pranie brudnych pieniędzy – ewolucja, cechy

Pranie brudnych pieniędzy pojawiło się w latach dwudziestych ubiegłego stulecia w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej. Nie jest zjawiskiem wyłaniającym się z ewolucji wykroczeń i przestępstw o charakterze ekonomicznym, lecz nowym rodzajem działalności przestępczej, powstałej wraz z kształtowaniem się nowoczesnej przestępczości zorganizowanej. Wysokie dochody uzyskiwane z nieformalnej działalności gospodarczej i kryminalnej oraz zagrożenie wynikające z prowadzonego przeciwko Alphonse Capone¹³ postępowania dochodzeniowego, uświadomiło elitom świata przestępczego o konieczności legalizacji nielegalnych dochodów. W osiemdziesięcioletniej historii prania brudnych pieniędzy, posiadającej charakter inwazyjny, należy wyodrębnić dwa etapy rozwoju: Pierwszy, charakteryzował się, wykorzystywaniem prostych metod legalizacji środków finansowych.¹⁴ W drugim etapie, proceder prania pieniędzy przeobraził się w wyspecjalizowaną, międzynarodową działalność przestępczą o charakterze zorganizowanego biznesu, określanego jako: „full-time criminals”.¹⁵

Główny nurt ewolucji zjawiska prania brudnych pieniędzy został ukształtowany poprzez występujące zależności pomiędzy:

- a) procesem przekształcenia się małych, lokalnych grup przestępczych w organizacje o zasięgu regionalnym oraz transpozycji części z nich do wymiaru organizacji o wyraźnej strukturze organizacyjnej,
- b) wpływem dokonującej się w błyskawicznym tempie profesjonalizacji metod działania grup przestępczych,
- c) nowych dziedzin i obszarów zainteresowania środowisk przestępczych oraz nowych możliwości wynikających z dokonujących się zmian geopolitycznych,
- d) osiągnięć rewolucji naukowo-technicznej.

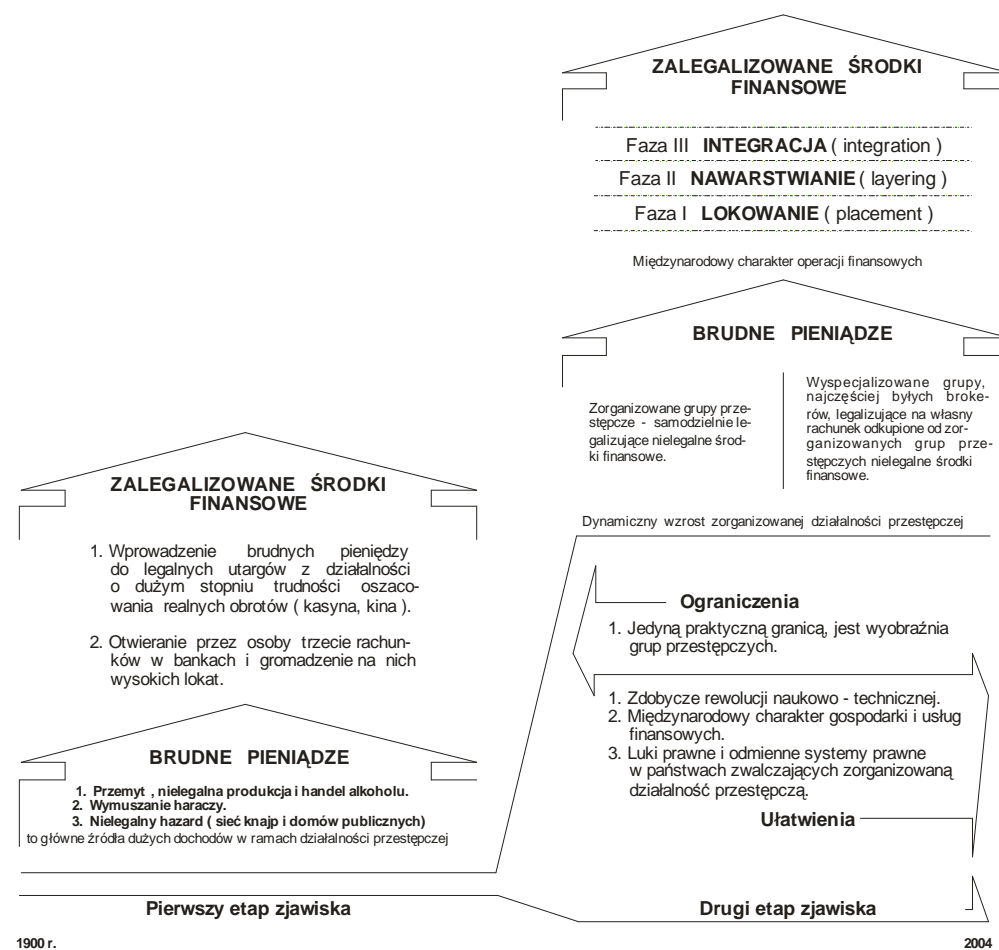
¹³ Al. Capone, twórca nowoczesnej organizacji przestępczej zajmującej się: korumpowaniem polityków i funkcjonariuszy policji, wymuszaniem haraczy, nielegalnym hazardem oraz prowadzeniem domów publicznych. Gigantyczne, roczne dochody w wysokości około 60 milionów ówczesnych dolarów (obecnie to stanowi około 2 miliardów dolarów) Al Capone osiągnął z handlu zakazanym alkoholem w całym stanie Illinois. Został skazany na 10 lat więzienia za niezapłacenie podatku od wygranej w nielegalnym kasynie. Zmarł w 1947 r.

Por. Bartosiak A.: „Zakazany owoc lepiej smakuje”. Rzeczpospolita 2003.03.14.

¹⁴ Alphonse Capone kupił sieć miejskich pralni i poprzez fikcyjne dochody z fikcyjnych usług wprowadzał brudne pieniądze do legalnego obiegu.

¹⁵ Lernell L.: „Współczesne Zagadnienia Polityki Kryminalnej. Problemy kryminologiczne i penologiczne”. Wydawnictwo Prawnicze, Warszawa 1978, s. 68. Pojęcie pojawiło się w raporcie dla V Konferencji Organizacji Narodów Zjednoczonych.

EWOLUCJA PROCESU PRANIA BRUDNYCH PIENIĘDZY

Źródło: Opracowanie własne.

Legalizacja ogromnych sum pieniędzy¹⁶ dla członków grup przestępczych, stała się koniecznością. Dopiero „wyprane” środki finansowe umożliwiają „skonsumowanie

¹⁶ Według szacunków Grupy Specjalnej ds. Przeciwdziałania Praniu Pieniędzy (Financial Action Task Force – FATF) z 1990 r kwota przeznaczona co roku do czyszczenia i ponownego inwestowania może wynosić nawet 85 mld USD, przy czym są to dochody pochodzące z nielegalnego handlu narkotykami w Stanach Zjednoczonych i Europie. Bank of England, w oświadczeniu skierowanym w maju 1994 r. do komisji parlamentarnej stwierdził: „ W opinii Państwowej Kryminalnej Służby Wywiadowczej (NCIS) nie sposób oszacować kwot przeznaczonych do czyszczenia. Mimo to według licznych, publikowanych ostatnio doniesień prasowych (jakoby opartych na źródłach z NCIS) kwota środków finansowych pochodzących z handlu narkotykami pranych co roku w Wielkiej Brytanii wynosi 2,4 mld GBP (z czego około 1,75 mld

owoców” prowadzonej działalności przestępczej i jej dalszy rozwój. Za dwa główne źródła nielegalnych dochodów uznaje się przestępstwa:

1. Tradycyjne.¹⁷
2. Uzasadnione przez nowe trendy, powstałe w wyniku realizowanych transformacji ustrojowych państw środkowo-wschodniej Europy oraz rozpoczętego procesu międzynarodowej integracji w ramach Unii Europejskiej.

Za tradycyjne przestępstwa będące źródłem nielegalnych dochodów uważa się:

1. Szeroko rozumiane przestępstwa narkotykowe.
2. Oszustwa podatkowe.
3. Przestępstwa celne.
4. Handel bronią, szczególnie materiałami rozszczepialnymi.
5. Zorganizowana prostytucja w tym dziecięca oraz stręczycielstwo.
6. Międzynarodowy terroryzm oraz zabójstwa na zlecenie.
7. Wymuszanie okupów i haraczy.
8. Handel dziećmi, kobietami oraz żywymi organami.
9. Fałszerstwo środków płatniczych, papierów wartościowych oraz dokumentów osobistych.
10. Kradzieże, przemyt oraz paserstwo dzieł sztuki, antyków i innych dóbr luksusowych.
11. Przerzut ludzi przez granice państwowe.
12. Produkcja i handel nie licencjonowanym oprogramowaniem oraz pirackimi nagraniami na CD, DVD.

Do drugiej grupy przestępstw, wywołanych przez zmiany geopolityczne należy uznać:

1. Czynności związane bezpośrednio z działalnością gospodarczą i finansową w dziedzinie prywatyzacji towarzyszącej transformacji ustrojowej państw środkowo-wschodniej Europy.¹⁸
2. Oszustwa związane z polityką strukturalną w szczególności sprzeniewierzenie środków z funduszy unijnych.¹⁹

Proces prania brudnych pieniędzy polega na wprowadzeniu do legalnego obrotu środków płatniczych, papierów wartościowych lub wartości dewizowych pochodzących z nieujawnionych źródeł.²⁰ Poziom zróżnicowania czynności wykonawczych może być odmienny w zależności od kraju w którym jest realizowany i profilu prowadzonej działalności przestępczej, lecz zawsze jest podporządkowany celom gwarantującym skuteczną realizację procesu legalizacji środków finansowych:

1. Ukrycia prawdziwego źródła pochodzenia środków finansowych oraz tożsamości ich właścicieli.
2. Prowadzenia stałego nadzoru oraz zapewnienie niezbędnego bezpieczeństwa brudnym pieniądzom podczas ich legalizacji.
3. Dokonania legalizacji nielegalnych dochodów przez wprowadzenie ich do oficjalnego systemu finansowego.

GBP wyprano w brytyjskim sektorze finansowym). Ponadto w całej Europie wyczyszczono 22 mld GBP, a w Stanach Zjednoczonych aż 150 z 500 mld GBP łącznej kwoty wypranych na świecie pieniędzy.”
por. Gilmore W. C.: „Brudne ... op. cit. s. 27 – 28.

¹⁷ Nazwa uzasadniona historycznie, poprzez przestępstwa o charakterze pierwotnym.

¹⁸ Materiały prasowe Generalnego Inspektora Informacji Finansowej w Ministerstwie Finansów Rzeczypospolitej Polskiej. Streszczenie raportu z drugiej rundy oceny dotyczącej Polski. Ministerstwo Finansów Rzeczypospolitej Polskiej. Warszawa 2003, s.1 pkt. 2.

¹⁹ Jasiński W.: „Nie puszcza brudu”. Rzeczpospolita 2002.09.17.

²⁰ Pracki H.: „Obrót gospodarczy pod ochroną, przepisy prawne, komentarze”. INFOR, Warszawa 1995, s. 45. Komentarz do art. 5 § 1 ustawy z 12.10.1994 o ochronie obrotu gospodarczego.

W celu precyzyjnego zdefiniowania etapów, cech oraz zasad funkcjonowania, proces prania brudnych pieniędzy został oparty na konstrukcji trójfazowej,²¹ która nie tylko precyzuje i definiuje obszary działań operacyjnych piorących, ale przede wszystkim określa słabe punkty mechanizmu, w których wzrasta prawdopodobieństwo identyfikacji podejrzanych operacji finansowych.

Tabela 1

FAZY I GŁÓWNE CELE FAZ KLASYCZNEGO PROCESU PRANIA BRUDNYCH PIENIĘDZY

Fazy procesu	Główne cele faz klasycznego procesu prania brudnych pieniędzy
Lokowanie (placement)	Pozbycie się brudnych pieniędzy poprzez zakup: - luksusowych dóbr konsumpcyjnych lub nieruchomości, - instrumentów finansowych, - dokonanie różnych form wpłat do instytucji finansowych.
Nawarstwienie (layering)	Oddzielenie brudnych pieniędzy od źródła ich pochodzenia poprzez: - zastosowanie krótkoterminowości lokat, - wykorzystanie dużej częstotliwości realizowanych operacji finansowych, - sztuczne wydłużanie przebiegu transakcji finansowej.
Integracja (integration)	Wprowadzenie brudnych pieniędzy do legalnego obrotu poprzez zasymilowanie wprowadzonych środków z innymi z legalnego pochodzenia.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Wąsowski K., Wąsowski W. „Pranie brudnych pieniędzy, poradnik dla bankowców”. Biblioteka Menedżera i Bankowca, Warszawa 2001., s. 16 – 19 oraz Gilmore W.G. „Brudne pieniądze: metody przeciwdziałania praniu pieniędzy”. Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 1999

Ujawnione i przeanalizowane przypadki legalizacji środków finansowych dowodzą, że proces prania brudnych pieniędzy, może być realizowany z pominięciem poszczególnych faz,²² fazy mogą występować równolegle, zachodzić jedna na drugą,²³ ale zawsze czynności wykonawcze charakteryzują się następującymi cechami:

1. Złożone formy działań operacyjnych.
2. Stosowanie perfekcyjnego kamuflażu.
3. Charakter uczestników procesu.
4. Główny cel działania.
5. Transgraniczna strategia działania.

²¹ Krajowy Urząd Spraw Kryminalnych w Australii, w 1991 r., w celu lepszego zrozumienia istoty zjawiska prania brudnych pieniędzy zdefiniował proces legalizacji środków finansowych jako trójfazowy model. por. Gilmore W. C.: „Brudne ... op. cit. s. 36.

²² Pominięcie pierwszej fazy, może być podyktowane:

1. Brakiem możliwości nabycia aktywów finansowych: akcji, obligacji, czeków bankierskich oraz podróży – patrz rysunek 4.
2. Wykorzystaniem usług depozytowych świadczonych przez banki i instytucje depozytowe „... wyjątkową atrakcyjność instytucji depozytowych dla grup przestępczych, wynikającą z szerokiego zakresu świadczonych usług, które otwierają „pracom” możliwości ukrywania depozytu i legitymizacji dochodów, czyli przeprowadzenie prania przez drugą i trzecią fazę.”

por. *ibid.* s. 39.

²³ *ibid.* s. 37.

Istota cech międzynarodowego procesu prania brudnych pieniędzy została przedstawiona w tabeli 2.

Tabela 2

CECHY MIĘDZYNARODOWEGO PROCESU PRANIA BRUDNYCH PIENIĘDZY

Lp. Cechy przestępstwa określanego jako business	
1.	Złożone formy działań operacyjnych , charakteryzujące się wysoką zdolnością adaptacji do dynamicznego procesu zmian zachodzących w otoczeniu i wysoką elastycznością funkcjonowania, wypracowanej przy użyciu najnowszych osiągnięć nauki i techniki oraz uzupełnianej bezwzględna dyscypliną wewnętrzną organizacji przestępczych.
2.	Stosowanie perfekcyjnego kamuflażu , wyrafinowanych pozorów legalnej działalności.
3.	Charakter uczestników procesu , nie są to „ludzie marginesu”, lecz bardzo wysokiej klasy specjaliści z zakresu bankowości i prawa, których działalność wspierają politycy stanowiący jeden z elementów systemu ustawodawczego państwa.
4.	Główny cel działalności , bezwzględne dążenie do maksymalizacji zysków.
5.	Transgraniczna strategia realizowana w ramach międzynarodowej działalności przestępczej umożliwia piorącym wykorzystywanie szeroko pojętych luk prawnych w celu łatwiejszego ukrycia nielegalnego dochodu oraz jego źródła pochodzenia.

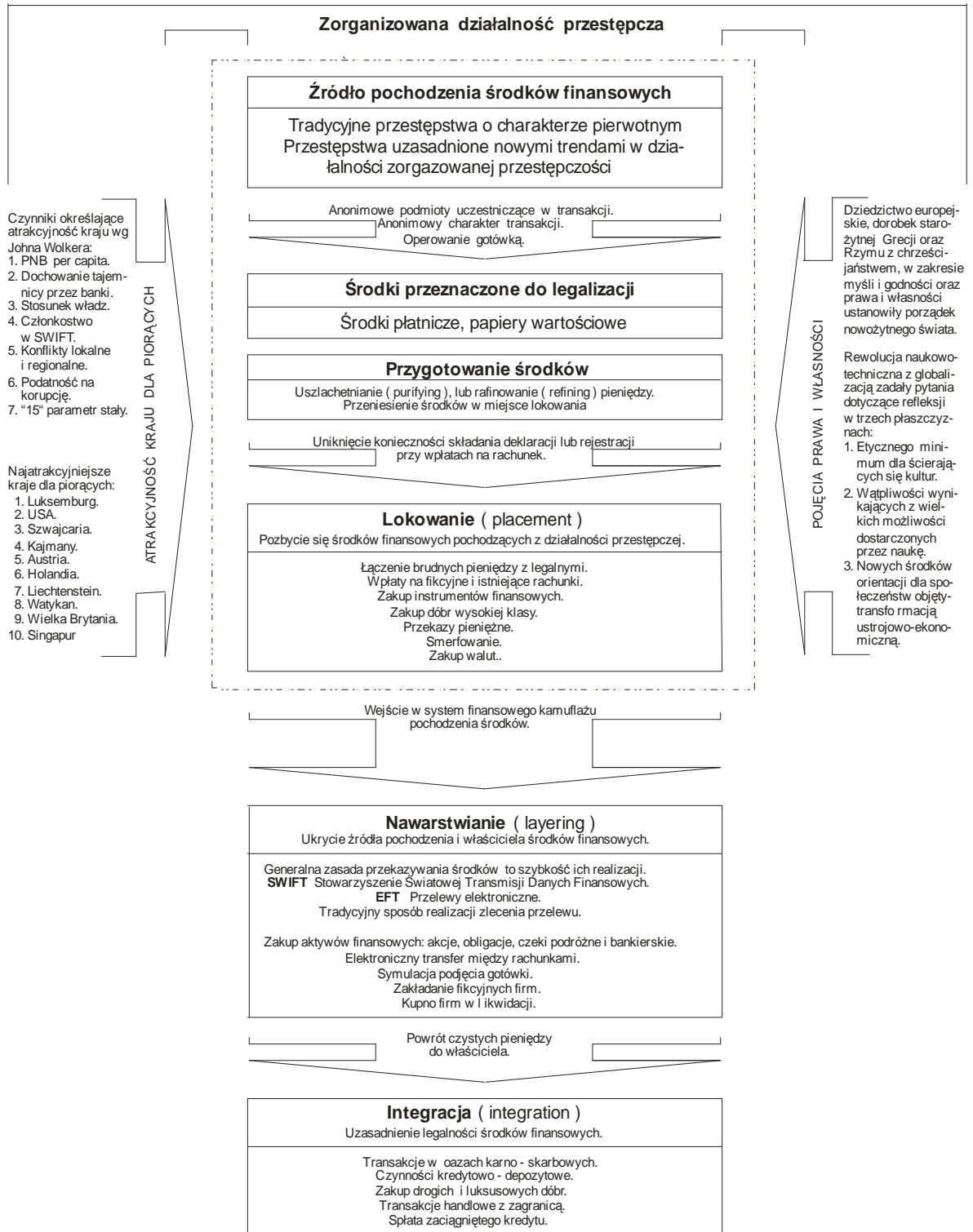
Źródło: Opracowanie własne na podstawie Lernell L.: „Współczesne zagadnienia polityki kryminalnej. Problemy kryminologiczne i penologiczne”. Wydawnictwo Prawnicze, Warszawa 1978, Wąsowski K., Wąsowski W.: op. cit. s. 22 – 28, Jasiński W.: „Nie puszcza brudu”. Rzeczpospolita 2002.09.17.

Wysoka zdolność adaptacyjna do nowych warunków geopolitycznych, umiejętność wykorzystywania przez uczestników procesu prania pieniędzy osiągnięć naukowo-technicznych, umożliwia powstanie naturalnego mechanizmu wprowadzenia procesu prania pieniędzy w nowe, wyższe obszary ewolucji.

2. Konstrukcja klasycznego procesu prania brudnych pieniędzy

W celu dokładnego określenia istoty poszczególnych faz procesu i występujących pomiędzy nimi relacjami, posłużono się blokowym schematem konstrukcji, który przedstawia rysunek 2.

KLASYCZNY PROCES PRANIA BRUDNYCH PIENIĘDZY

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Wąsowski K., Wąsowski W. „Pranie brudnych pieniędzy, poradnik dla bankowców”. Biblioteka Menedżera i Bankowca, Warszawa 2001., s. 16 – 19 oraz Gilmore W.G. „Brudne pieniądze: metody przeciwdziałaniu praniu pieniędzy”. Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 1999

Bezpośrednimi działaniami poprzedzającymi proces prania brudnych pieniędzy, jest dostosowanie ich nominałów²⁴ do najkorzystniejszej wartości określonej przez jeden z dwóch trybów dalszego postępowania:

1. Dostarczenia środków finansowych do miejsca, w którym zostanie podjęta próba wprowadzenia ich do systemu bankowego.

1. Lokowania - pierwszej fazy klasycznego modelu prania brudnych pieniędzy.

Dostarczenie polega na przemieszczeniu brudnych pieniędzy z miejsca uzyskania nielegalnego dochodu do miejsca ich prania, bardzo często są to oazy podatkowe, w których kładziony jest nacisk na zachowanie dyskrecji i anonimowości, a przepisy dopuszczają wpłaty gotówkowe oraz brak kontroli wymiany pieniędzy. Najczęściej dostarczenie realizowana jest przez:

1. Fizyczne przewiezienie pieniędzy.²⁵

2. Zamianę pieniędzy na luksusowe dobra, które najczęściej, po przewiezieniu są sprzedawane po zaniżonych cenach.²⁶

Głównym celem podejmowanych działań w ramach pierwszej fazy prania brudnych pieniędzy, określanej jako lokowanie (placement), jest wprowadzenie środków płatniczych do systemu finansowego poprzez trzy rodzaje operacji:

1. Fizyczne wpłaty na rachunki (transaction structuring).

2. Wpłaty na rachunki przez smerfowanie (smurfing).

3. Łączenie brudnych pieniędzy z czystymi (blending).

Istotę czynności wykonawczych pierwszej fazy procesu przedstawia rysunek 3.

Fizyczna wpłata na rachunki, właściwe określenie strukturyzacja transakcji, polega na dokonaniu różnorodnych operacji finansowych w fazie lokowania. Wpłat dokonuje się na wszelkiego rodzaju, w tym fikcyjne rachunki nieistniejących firm, organizacji oraz osób fizycznych.²⁷ Technika ta posiada jedno ograniczenie wynikające z obowiązku identyfikacji zleceniodawcy operacji i rejestracji transakcji, gdy kwota wpłacana przekracza równowartość 15.000 euro. W celu uniknięcia obowiązku²⁸ identyfikacji i rejestracji dokonanych wpłat, stosuje się transakcje powiązane, których istota polega na dokonaniu serii wpłat poniżej określonego przez przepisy wykonawcze limitu, na określone rachunki. Zgromadzone w ten sposób środki są przelewane na konta zbiorcze.

²⁴ Zamiana wartości nominałów, może być także realizowana w ramach działań operacyjnych pierwszej fazy prania brudnych pieniędzy.

²⁵ Metoda ta napotyka na następujące ograniczenia:

1. „Jak skrupulatnie oszacowali agenci FBI, sprzedaż kilograma kokainy przynosi średnio 3 kg banknotów w małych nominałach, 1 kg heroiny to już 12 kg banknotów. W neseserze można przemyścić 1,2 mln dolarów, w średniej wielkości walizce 10 mln dolarów, a w małym samolocie ok. 2 mld dolarów.”

2. Fizycznemu przemieszczeniu pieniędzy towarzyszy ryzyko ich utraty w wyniku wykrycia przez organy ścigania lub rabunku.

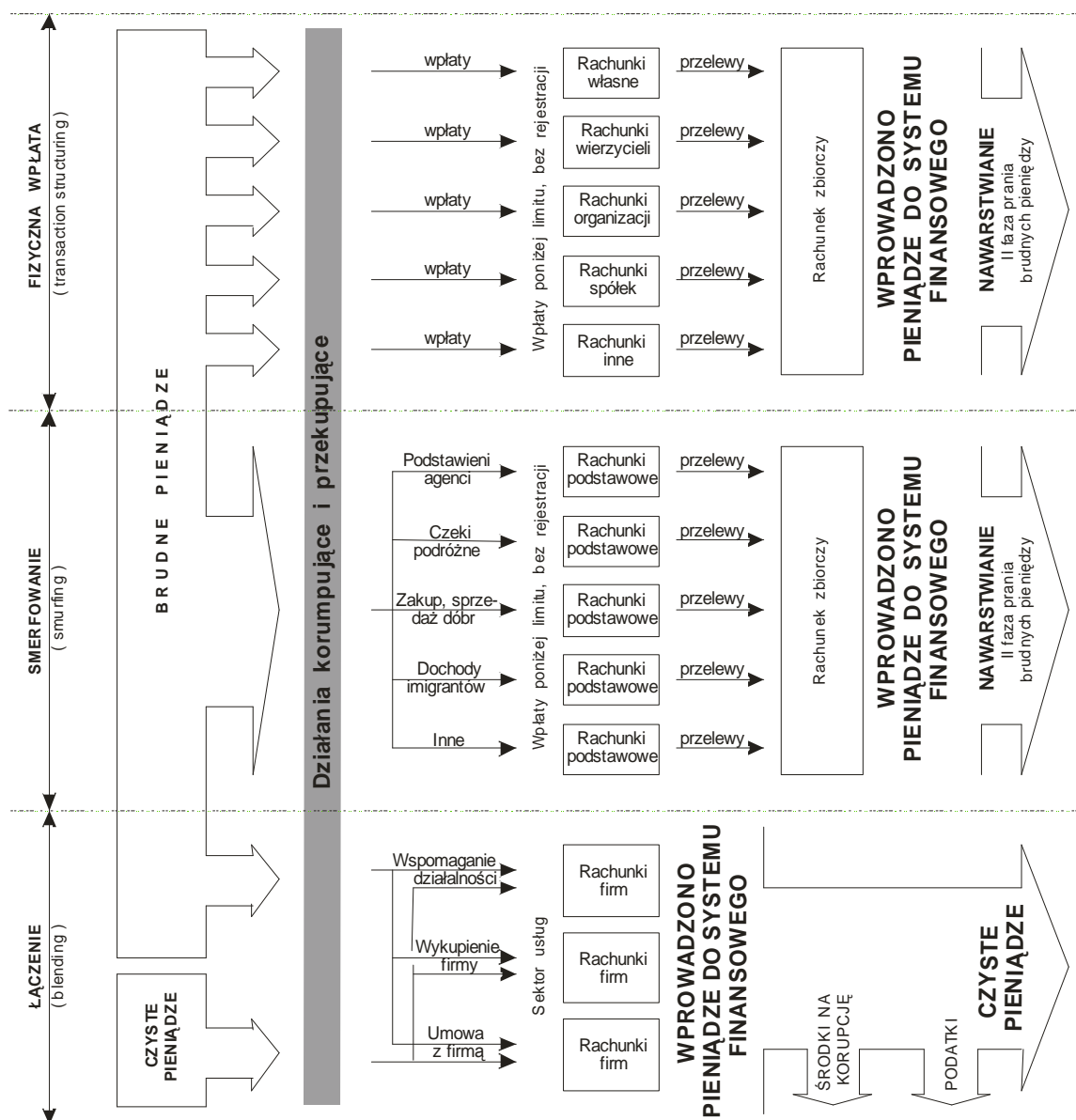
por. Wąsowski K., Wąsowski W.: „Pranie ... op. cit. s. 32.

²⁶ Zakup dóbr, może być także realizowany w ramach działań operacyjnych pierwszej fazy procesu prania brudnych pieniędzy np. działalność kolumbijskiego kartelu z Cali, patrz załącznik 3.

²⁷ W tego typu operacjach dużym ułatwieniem jest korupcja urzędników bankowych: Polska: Bank Spółdzielczy w Lnianie w powiecie świeckim, woj. kujawsko-pomorskie. Za pośrednictwem tego banku wprowadzono do obiegu około 115 milionów złotych pochodzących z przemytu złota. por. Kowalski M.: „Wielka pralnia”. Gazeta Wyborcza wydanie w Toruniu nr 228, 2001.09.29. oraz Czajkowska M.: „Bрудny pieniądz musi smerfować”. Gazeta Wyborcza wydanie w Bydgoszczy nr 75, 2002.03.29.

²⁸ Nałożonego na instytucje finansowe przez ustawę z 16 listopada 2000 r. o przeciwdziałaniu wprowadzeniu do obrotu finansowego wartości majątkowych pochodzących z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł oraz przeciwdziałaniu finansowania terroryzmu.

DZIAŁANIA W FAZIE LOKOWANIA

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Wąsowski K., Wąsowski W.: „Pranie ... op. cit. s. 33 - 37

„Smerfowanie” jest odmianą fizycznej wpłaty. Jest jedną z najbezpieczniejszych, jedną z najbardziej rozwiniętych i zorganizowanych technik prania brudnych pieniędzy. Jest to metoda najtrudniejsza do wykrycia, zarazem najbardziej praco i czasochłonna. Stosowana na wszystkich kontynentach, szczególnie w Azji i Europie. Polega na rozdrobnieniu i rozdysponowaniu brudnych pieniędzy pomiędzy „smerfy”, które do-

konują wpłat na konta bankowe ²⁹ poniżej sumy granicznej lub wykupują чеки podróżne.

„Blending”, czyli mieszanie brudnych pieniędzy z legalnymi, należy do najstarszych i najprostszych technik prania brudnych pieniędzy w fazie lokowania.³⁰ Łączenie środków finansowych jest dokonywane w ramach trzech metod:

1. Wspomagania działalności przestępczej.
2. Przejęcia firmy.
3. Współpracy, określonej przez warunki zawartej umowy, pomiędzy kierownictwem przedsiębiorstwa, a liderami grupy przestępczej.

Metodę łączenia brudnych pieniędzy z legalnymi dochodami zakładów usługowych, charakteryzujących się dużą intensywnością przepływu gotówki (obrotu) oraz trudnością wiarygodnego oszacowania jego wielkości przez organy kontrolujące, określa się mianem „wspomagania działalności przestępczej. Jeżeli zakład jest własnością organizacji przestępczej, spełnia on dodatkową funkcję – jest oficjalnym miejscem zatrudnienia jej członków. Historia prania brudnych pieniędzy odnotowała przypadki zawierania umów pomiędzy właścicielami firm i organizatorami procesu prania brudnych pieniędzy. Działania wykazujące: wysoki obrót firmy, terminowe odprowadzenie podatku od wartości dodanej, rozliczenie podatku dochodowego, uczyniły ten sposób postępowania bardzo bezpiecznym. Jedynie pojawienie się bardzo wysokich obrotów firmy w stosunku do jej wielkości i możliwości wraz z dokonaniem wnikliwej analizy działalności ekonomicznej firmy, może dostarczyć jakichkolwiek przypuszczeń, które niezwykle trudno jest udowodnić.

Głównym celem podejmowanych działań w ramach drugiej fazy prania brudnych pieniędzy określanej jako nawarstwianie (layering) jest oddzielenie środków finansowych od ich rzeczywistego źródła pochodzenia. Uzyskuje się to przez dokonywanie różnorodnych, szybki operacji bankowych. Czas ich trwania oraz ilość wykonanych operacji są subiektywne, piorący muszą być przekonani, że ustalenie prawdziwego źródła pochodzenia pieniędzy jest niemożliwe. W tym celu wykorzystuje się następujące metody:

1. Szybkich przelewów z wykorzystaniem elektronicznych narzędzi:
 - a) SWIFT (Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication – Światowe Stowarzyszenie Transmisji Danych Finansowych),
 - b) EFT (electronic funds transfers – elektroniczne przelewy)oraz tradycyjnych metod realizacji przelewów.
2. Zakupu aktywów finansowych i zmiany ich form.
3. Powoływanie fikcyjnych firm (nawet dla jednej transakcji finansowej).

Łatwość dostępu oraz błyskawiczna szybkość realizacji elektronicznych zleceń, czyni SWIFT i EFT perfekcyjnymi narzędziami nawarstwiania ³¹ operacji międzyoddziałowych, międzybankowych oraz międzynarodowych z równoczesną zmianą nazwy i własności. Mechanizm ten ilustruje rysunek 4.

²⁹ Techniki czynności operacyjnych „smerfów” na całym świecie są podobne: W USA dealerzy narkotykowi mają niejednokrotnie po 50 rachunków bankowych por. Wójcik J. W.: „Zachować czujność”. Rzeczpospolita 2002.02.20.

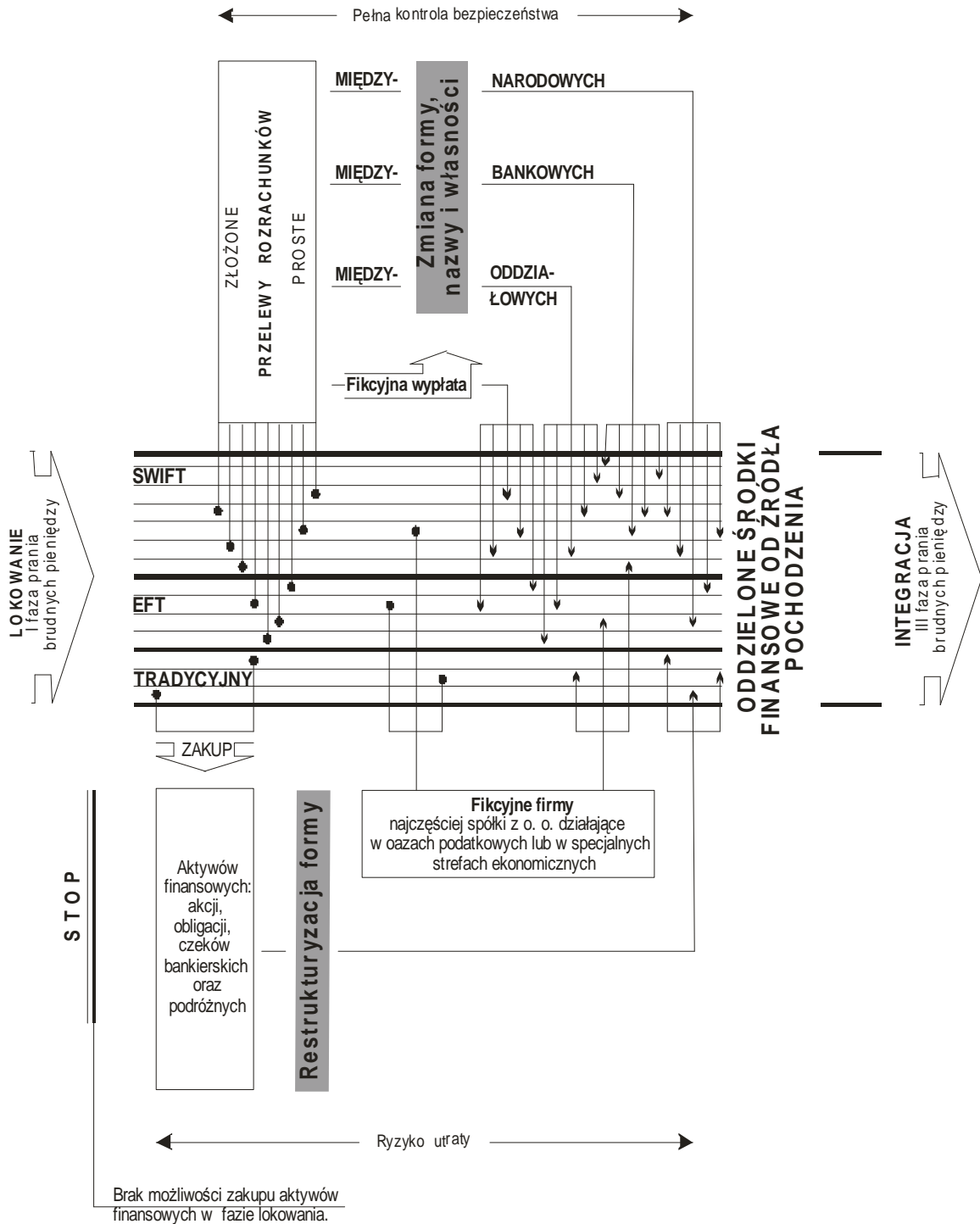
W Polsce: „Każda osoba z segregatora – policja nazywa je „słupami” – miała pozakładane firmy i po kilkanaście kont w różnych bankach w całym kraju.”

por. BLIK, KOZ: „Cyna” z autami i słupami”. Rzeczpospolita 2003.11.14.

³⁰ Przykład klasycznego „blendingu” został przedstawiony w załączniku 1.

³¹ Według oceny ekspertów, podejrzane transakcje stanowią około jednej czwartej wszystkich dziennych przelewów w bankach amerykańskich.
por. MAK: „Mafia ... op. cit.

DZIAŁANIA W FAZIE NAWARSTWIANIA

Źródło: Ibid. s. 37 – 40.

Kolejną techniką prania brudnych pieniędzy w fazie nawarstwiania jest zakup aktywów finansowych, których nabycie w poprzedniej fazie okazało się niemożliwe. W tym przypadku oddzielenie brudnych pieniędzy od źródła następuje w chwili ich zakupu lub zmiany formy lokaty. Każda restrukturyzacja zainwestowanego kapitału stwarza zagrożenie ich utraty lub zmiany wartości. Następną techniką jest powołanie fikcyjnych firm lub ratowanie firm w stanie upadłości, których rachunki są wykorzystywane do realizacji wcześniej omówionych działań.

Głównym celem działań w fazie integracji (integration) jest uzyskanie prawnego uzasadnienia zamożności przedstawicieli świata przestępczego oraz legalności ich wysokich dochodów. Odbywa się to przez włączenie brudnych pieniędzy razem z legalnymi środkami finansowymi do wspólnego obiegu. Najczęściej dokonuje się tego przy użyciu następujących metod:

1. Zakupu i sprzedaży luksusowych dóbr i środków trwałych.³²
2. Spłaty zaciągniętych kredytów.
3. Ratowania przedsiębiorstw będących w stanie upadłości.
4. Zagranicznych transakcji handlowych oraz transakcji z wykorzystaniem cen transferowych.³³
5. Działalności kredytowo-depozytowej.³⁴

Mechanizm prania brudnych pieniędzy poprzez zakup i sprzedaż luksusowych dóbr oraz środków trwałych z zaniżeniem wartości rynkowej, odbywa się w następujący sposób. Zapłatę zobowiązań finansowych wynikających z zakupu realizuje się z dwóch źródeł:

1. Legalnego, w zakresie oficjalnej ceny, określonej przez umowę kupna i sprzedaży.
 2. Nielegalnego, różnicę pomiędzy ceną rynkową i ceną określoną w umowie.
- Sprzedaż legalizuje i uzasadnia zysk. W tej metodzie wykorzystuje się wszelkiego rodzaju biura pośrednictwa obrotu nieruchomościami oraz firmy sprzedające środki lokomocji, nawet bez ich wiedzy o toczącej się grze. Metodę prania brudnych pieniędzy poprzez kupno i sprzedaż luksusowych dóbr oraz środków trwałych z zaniżeniem wartości rynkowej, przedstawia rysunek 5.

³² „Spółki kontrolowane przez powiązany z gangiem holding kupił na Mazurach i Podlasiu ziemię o łącznej powierzchni 8 – 10 tys. ha (przy okazji na Mazurach „Pruszków” zaczął ściągać haracze od restauratorów). Policjanci odkryli też, że za pieniądze bandytów kupiono ziemię byłych pegeerów w woj. zachodniopomorskim, teren w okolicach Gdańska, przez który przebiegać będzie autostrada, a także nieruchomości pod Poznaniem i w Warszawie.”

por. Zadworny A.: „Jak gang inwestował”. *Gazeta Wyborcza* wydanie w Warszawie nr 67, 2002.03.02.

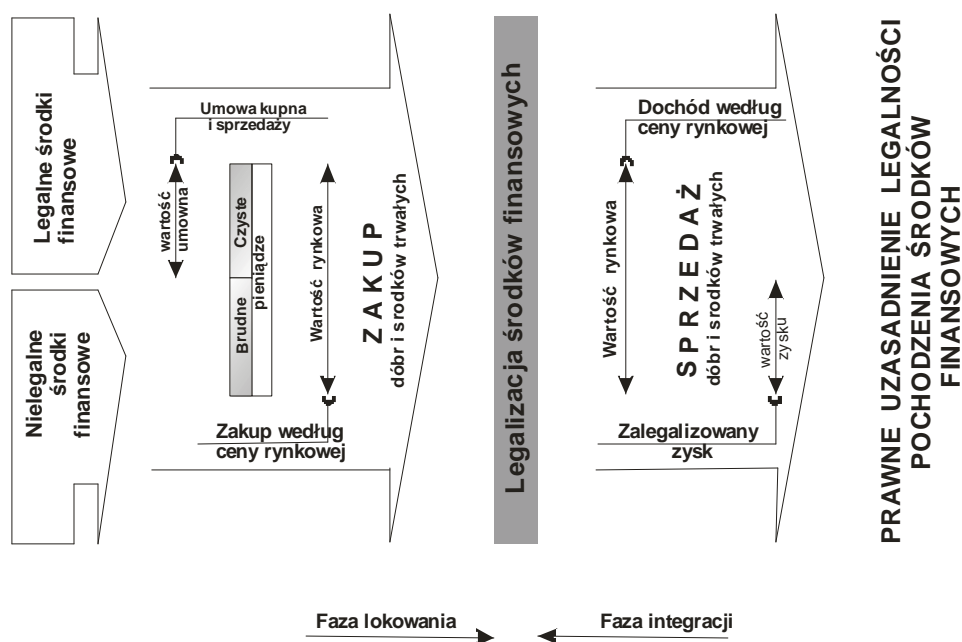
³³ Jedno z badań. „The Economist” przeprowadzonych 09 maja 1992 r. w USA niniejszą technikę skomentowało w sposób następujący: „W 1990 r. Wenezuela eksportowała do Ameryki zlewy kuchenne po 8911,85 USD za sztukę. Panama « wcisnęła » nam ostrza do golarek w cenie 29,35 USD za sztukę, uzyskując tym samym wynik niewiele gorszy od handlowców kolumbijskich – 34,81 USD, przy czym średnia światowa cena była w tym czasie równa 0,09 USD... Gotówka « wyszana » z Ameryki za pomocą tego typu transakcji poszła tam, gdzie ani inspektorzy podatkowi, ani żadne inne służby nie zadają zbyt wielu pytań.”

por. Gilmore W. C.: „Brudne ... op. cit. s. 51.

³⁴ „... opisałiśmy kredyt, jaki na budowę Międzynarodowego Centrum Medycyny zaoferowała mała francuska firma EEC. Fundacja Rozwoju Kardiochirurgii ma płacić wyłącznie odsetki, natomiast EEC będzie obracać znaczną częścią kredytu i w ten sposób zarobić na jego zwrot. Polacy przez 10 lat nie będą dochodzić, kto finansuje kredyt. Według Andrzeja Chmiela z Ministerstwa Finansów okoliczności wskazują, że EEC pośredniczy w tzw. praniu brudnych pieniędzy. Chmiel poinformował, że ministerstwo zaleciło Relidze daleko posuniętą ostrożność.”

Por. MaS, MD.: „Do prania nie wezmę”. *Gazeta Wyborcza* wydanie w Warszawie nr 68, 1994.03.22.

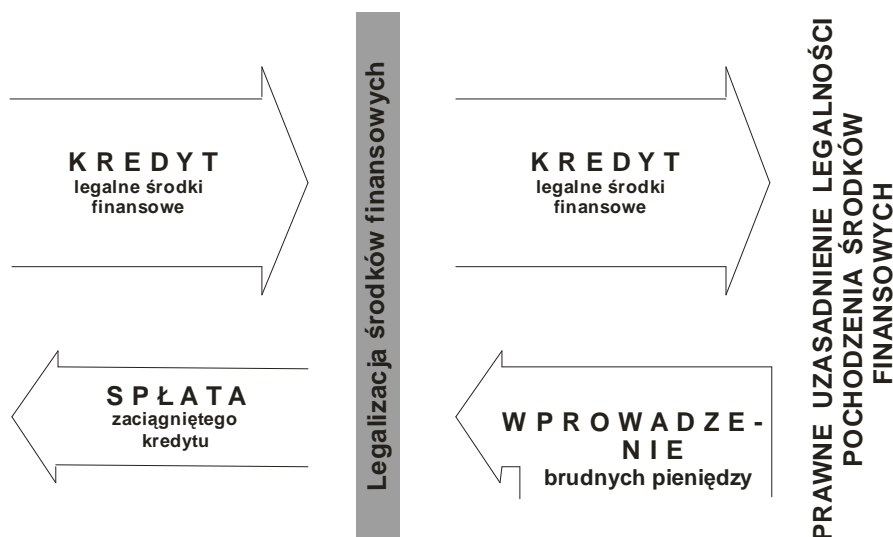
METODA ZAKUPU I SPRZEDAŻY DÓBR ORAZ NIERUCHOMOŚCI
W FAZIE INTEGRACJI

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Wąsowski K., Wąsowski W.: „Pranie ... op. cit. s. 40 – 43, Zadworny P.: „Jak gang inwestował”. Gazeta Wyborcza wydanie w Warszawie nr 67, 2002.03.20, Fijałek K.: „Kamienice. Gangsterzy inwestują w krakowskie nieruchomości”. Gazeta Wyborcza wydanie w Krakowie nr 274, 2001.11.23.

Splata zaciągniętego kredytu środkami pochodzącymi z działalności przestępczej jest następną metodą prania brudnych pieniędzy w fazie integracji. Uzyskane środki finansowe z kredytu są udokumentowane, natomiast splata zaciągniętego kredytu realizowana jest środkami z nieujawnionych źródeł. Metoda ta charakteryzuje się bardzo dużą skutecznością działania, o dużym stopniu trudności wykrycia, szczególnie gdy instytucja zaciągająca kredyt jest kierowana przez, bądź znajduje się pod kontrolą grupy przestępczej. Ideę metody ilustruje rysunek 6.

METODA SPŁATY ZACIĄGNIĘTEGO KREDYTU W FAZIE INTEGRACJI

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Wąsowski K., Wąsowski W.: „Pranie ... op. cit. s. 40 – 43,

Wprowadzenie środków finansowych pochodzących z działalności przestępczej do bankrutującego przedsiębiorstwa pod pretekstem jego ratowania, jest uznawane za następną metodę prania brudnych pieniędzy w fazie integracji. Czynnikiem ułatwiającym stosowanie tej metody, jest fakt, że menedżerowie kierujący upadającymi przedsiębiorstwami lub zarządzający ich majątkiem, zazwyczaj nie dociekają faktycznego źródła pochodzenia środków mających ratować przedsiębiorstwo lub świadomie umożliwiają ich legalizację.

Prowadzenie międzynarodowych transakcji handlowych, w których były stosowane:

1. Podwójne źródła finansowania importu.
2. Manipulacyjne zmiany wartości cen importowanych produktów.³⁵
3. Zaplanowany brak zgodności pomiędzy deklarowaną wartością i ilością importowanych produktów, w stosunku do wartości rynkowej i dostarczonej ilości przez eksportera.³⁶

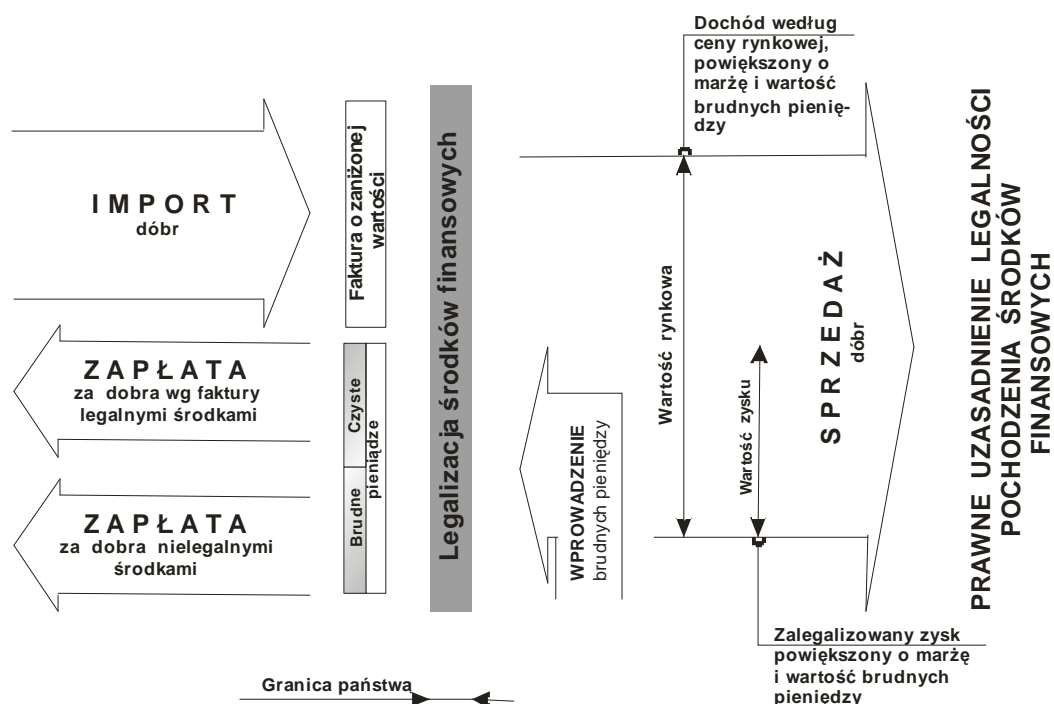
³⁵ Pośrednikami w odbiorze faktur za towary importowane do Polski, były spółki funkcjonujące w oazie podatkowej, które po zawyżeniu wartości zakupionych towarów, przekazywały je odbiorcom w kraju. Powstałe nadwyżki finansowe, w wyniku zmiany cen, były przekazywane jako pożyczki. *por. Matusz J.: „Cypryjskie interesy”. Rzeczpospolita 2002.10.19.*

³⁶ Według raportu sejmowej komisji, powołanej w październiku 1992 r., pod kierownictwem posła Piechocińskiego, mechanizm przestępstwa podczas importu paliwa, polegał na zaniżeniu ceny, dzięki czemu importer zapłacił mniejsze cło i podatek obrotowy. Zdaniem posłów, w ten sposób spółka „Perfect Agio” z Sopotu okradła skarb państwa na ponad 11 mld zł. *por. Kęsicka K.: „Pieniądze w pralni”. Gazeta Wyborcza wydanie w Warszawie nr 91, 1993.04.19.*

uznaje się także za metody prania brudnych pieniędzy w fazie integracji. Umożliwiają one kształtowanie wartości opłat granicznych, których zaniżona wartość jest czynnikiem decydującym przy identyfikacji podejrzanych transakcji. Ideę metod przedstawiają rysunki 7 i 8.

Rysunek 7

METODA PODWÓJNEGO ŹRÓDŁA FINANSOWANIA IMPORTU
W FAZIE INTEGRACJI

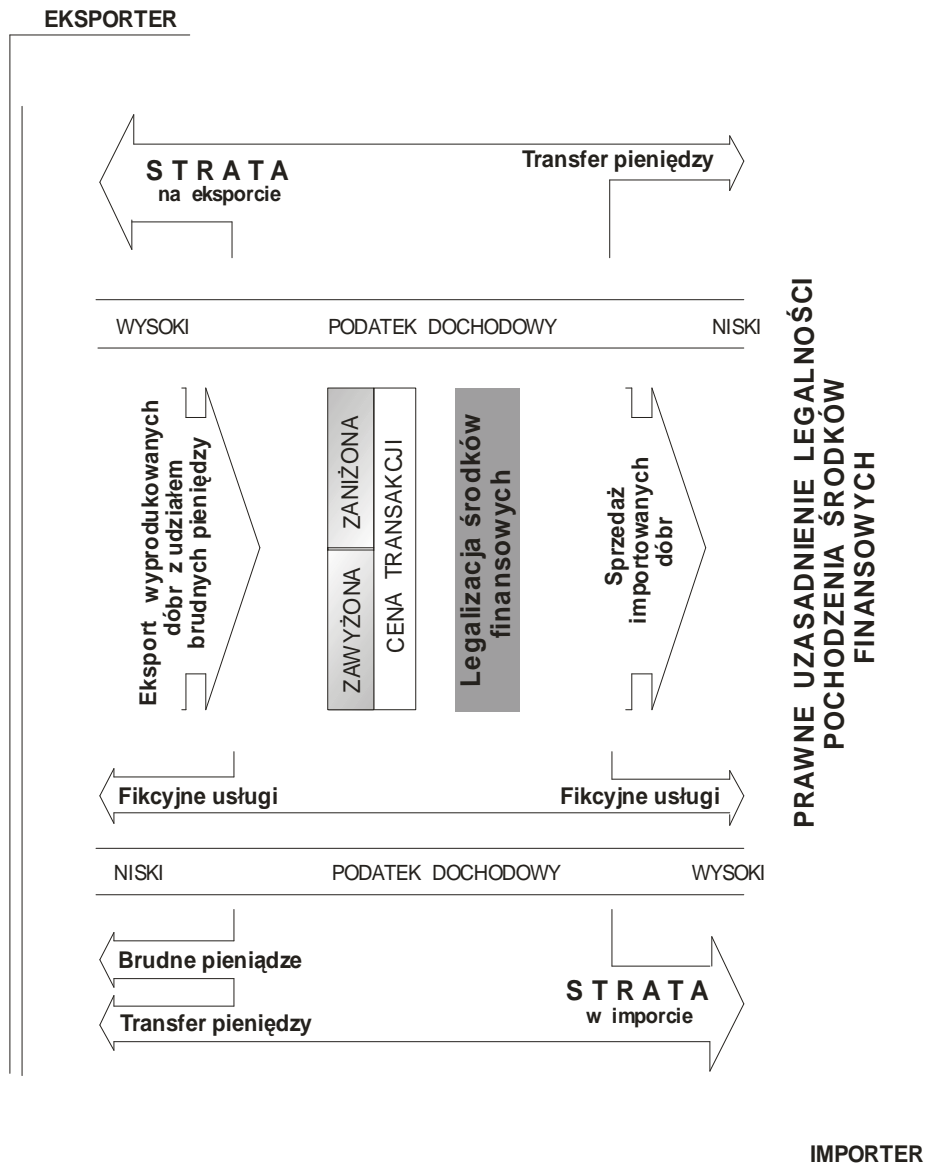

Źródło: Ibid. s. 40 – 43.

Metoda podwójnego źródła finansowania, polega na wprowadzeniu brudnych pieniędzy do obiegu na etapie zapłaty za importowane dobra z wykorzystaniem dwóch strumieni środków finansowych:

1. Legalnego, służącego do zapłaty za importowane dobra według zaniżonych cen określonych przez faktury.
2. Nielegalnego, służącego do zapłaty różnicy wynikającej z rzeczywistej wartości importowanych dóbr i legalnej zapłaty.

METODA MANIPULACYJNEJ ZMIANY WARTOŚCI CENY TRANSFEROWEJ
ZAKUPIONYCH ARTYKUŁÓW W FAZIE INTEGRACJI

Źródło: Ibid. s. 40 – 43.

Metoda manipulowania wartością cen transferowych polega na celowej zmianie ich wartości i jest najczęściej jednym z elementów działań przestępczych, o szerszym zasięgu. Planowana zmiana cen transferowych wraz z wykorzystaniem różnic w poszczególnych strefach opodatkowania, obowiązujących importera i eksportera, ułatwia tworzenie nieformalnych, znanych tylko autorom procesu, wzajemnych zależności finansowych pomiędzy instytucjami uczestniczącymi w procesie. Umożliwia to

zwiększenie wartości nieuzasadnionego transferu pieniędzy strefami wyższego i niższego opodatkowania w ramach:

1. Wzajemnego świadczenie usług fikcyjnych.
2. Realizację fikcyjnych reklamacji dotyczących jakości produktu lub wykonanej usługi.
3. Stosowania opłat licencyjnych.

Znaczenie i rolę zmiany ceny transferowej na charakter przepływu środków finansowych pomiędzy importerami, a eksporterami funkcjonującymi w różnych strefach opodatkowania przedstawia tabela 3.

Tabela 3

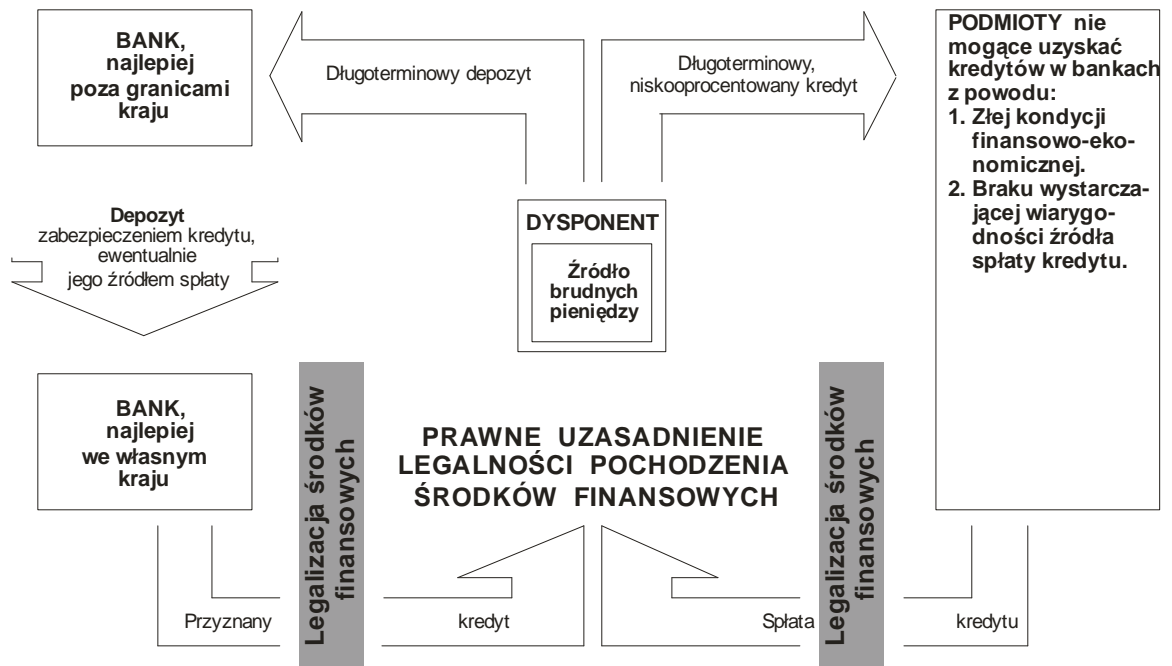
WPŁYW ZMIANY WARTOŚCI CEN TRANSFEROWYCH JAKO NARZĘDZIE
PRANIA BRUDNYCH PIENIĘDZY

Lp.	Wartość ceny transferowej	Eksporter	Importer	Transfer pieniędzy
1.	Zawyżona	Nieuzasadniony zysk	Nieuzasadniona strata	Od importera do eksportera
2.	Zaniżona	Nieuzasadniona strata	Nieuzasadniony zysk	Od eksportera do importera

Źródło: Opracowano na podstawie Wąsowski K., Wąsowski W.: „Pranie ... op. cit. s. 43.

Wykorzystywanie brudnych pieniędzy jako długoterminowego depozytu lub niskoprocentowanego kredytu stanowi istotę kredytowo-depozytowej metody legalizacji środków finansowych w fazie integracji. Brudne pieniądze zdeponowane, najczęściej w bankach zagranicznych, jako długoterminowe depozyty, stanowią doskonałe zabezpieczenie lub źródło spłaty zaciągniętego kredytu najczęściej w macierzystym kraju. Drugim elementem strategii jest udzielanie przez instytucje uczestniczące w procesie prania brudnych pieniędzy lub bezpośrednio przez grupy przestępcze długoterminowych, niskoprocentowanych kredytów przedsiębiorcom, którzy nie mogą go otrzymać w bankach ze względu na brak wiarygodności przedsiębiorstwa w zakresie źródła spłaty oraz sytuacji ekonomiczno-finansowej. Mechanizm kredytowo-depozytowej metody prania brudnych przedstawia rysunek 9.

**DZIAŁALNOŚĆ KREDYTOWO-DEPOZYTOWA
W FAZIE INTEGRACJI**

Źródło: Ibid. s. 40 – 43.

Seria zjawisk finansowych, wszczętych przez tę samą „grupę zawodową”, z tych samych pobudek, wyrażona powtarzającymi się zależnościami, kształtująca określone skutki ekonomiczno-społeczne, dowodzi, że pranie brudnych pieniędzy jest procesem. Jego twórcami są najwyższej klasy specjaliści z zakresu bankowości i szeroko rozumianego prawa. Ich celem jest tworzenie efektywniejszych i coraz trudniejszych do wykrycia metod legalizacji środków finansowych. Należy zatem przypuszczać, że istnieją inne jeszcze, nie wykryte metody, wykraczające poza poznane sposoby prania brudnych pieniędzy.³⁷

³⁷ „Wykryte dotychczas mechanizmy prania pieniędzy nie były szczególnie skomplikowane, chociaż w niektórych poważniejszych przypadkach w operacje prania pieniędzy zaangażowano rozbudowane struktury wzorowane na korporacjach i trustach. Prania pieniędzy dokonują zazwyczaj nie profesjonalni « pracze », lecz sami członkowie grup przestępczych, przy czym korzystanie z pomocy jednostek skorumpowanych lub podporządkowanych w inny sposób ma często decydujące znaczenie dla powodzenia operacji.” por. Gilmore W. C. „Brudne ... op. cit. s. 34.